Och, de goede Boeren merkten er niets van, dat ze met dit Synodale reglement zich een nog erger strop om den hals haalden, dan de Kaapsche kerk vond in het Engelsche gareel.

Of, ja, enkelen merkten het toch; en juist de meest geestelijke elementen, mannen als een Paul Kruger, pasten voor dat moderne Nederlandsch-Hervormde toestel, en stichtten vrije kerken, waar Kampen veel voor deed, zonder dat echter al onze Gereformeerde kerken met hen gingen.

Zoo bleef er langen tijd een verwarde toestand bestaan. Men had een Nederduitsch-Hervormde Staatskerk, men had wat wij noemen zouden „Christelijke Gereformeerden" (de Doppers), en men had vrije gemeenten, die eigenlijk bij de Ned. Herv. kerken hoorden, maar tegen de Synodale organisatie waren. Eenigszins onze Doleerenden.

Maar nu is het eindelijk in deze verwarring tot een beslissing gekomen.

De Nederduitsch-Hervormden hebben zich vaster dan ooit gezet in hun Synodaal gareel, en de gemeenschap tusschen hen en de vrije Gereformeerde kerken is voorgoed verbroken. Eén worden ze niet licht meer.

Maar, en dit is het belangrijk verschijnsel, waarop we wijzen wilden, zoodra niet hadden de Nederduitsch-Hervormden in de Transvaal het besluit tot dit blijvend maken van de scheuring genomen, of ze hadden den moed om althans te toonen, dat ze niet voor den Mammon streden.

Immers ze besloten onverwijld een gemengde commissie te benoemen, die het goederenbezit inventariseeren en dan onderling verdeelen zou.

Hun besluit luidde aldus:

Wij zijn wars van twisten. Beter is eenigheid des geloofs en der liefde tusschen twee naast elkander staande kerken, wedijverende in het heerlijk streven door Paulus aangewezen (Eph. 4 : 15); een wedstrijd voor waarheid en vrede! Laat er een einde komen aan het krakeel, vooral ook aan den onzaligen twist over de Kerkelijke goederen.

Het is daarom dat wij besloten hebben en besluiten als volgt: Wij verlangen dat de kwestie der Kerkelijke goederen door eene schikking langs den minnelijken weg worde opgelost; om daartoe te komen, benoeme ieder der beide Kerken, die der Nederduitsch Hervormde, en die der Nederduitsch Hervormde of Gereformeerde Kerk, eene Commissie uit een gelijk aantal leden bestaande met de bepaalde opdracht en volmacht om ten aanzien der Kerkelijke goederen en fondsen der Ned. Herv. Kerk, zooals die bestonden tot op het oogenblik der vereeniging, eene overeenkomst van verdeeling te treffen, op een rechtvaardigen grondslag, in verhouding van het getal leden der gemeenten dat bij de Ned. Hervormde Kerk gebleven is en van dat dergenen die tot de Vereenigde Kerk zijn overgegaan. Beide Kerken verbinden zich vooraf, aan de uitspraak van die Commissie, tot dat doel en met die opdracht gekozen, zich te zullen onderwerpen. Voor 1 Juni van dit jaar moet de overeenkomst tot deze schikking en de onderwerping aan de toekomstige uitspraken van de Commissie door beide Kerken geteekend zijn.

En ze voegen er bij:

Zietdaar, mannen broeders, ons voorstel. Wij doen het met groote vrijmoedigheid en heiligen ernst. Wij hebben ons recht voor u ontwikkeld, maar nog, nu nog ter elfder ure verlangen wij, gedachtig aan onzen Christenplicht, zelfs met opoffering van stoffelijke voordeelen, den rechten van God geordineerden weg van zachtmoedigheid en vredelievendheid te bewandelen.

Mogen we vragen, of hierin toch niet een waardiger toon klinkt, dan in de bullen onzer Synodalen?

Wat leed, wat smaad, wat kerkelijke ellende zou er niet voorkomen zijn, als ook de Synodalen ten onzent nog intijds hadden willen luisteren naar het *Laatste Woord* dat hun uit Amsterdam wierd toegeroepen.

Maar, helaas, zij hebben *niet gewild!*

Er was hartstocht in hun ziel geslopen. Een hartstocht der wrake. Een hartstocht om af te maken en te verdelgen.

En nu reeds worden ze zelfs door hun Transvaalsche geestverwanten in het aangezicht geslagen en beschaamd.

KUYPER.

Uit de Pers.

Van Wielenga's hand komt een retrospectieve beschouwing over de Amsterdamsche Conferentiën in de *Bazuin* voor, die een volgend maal wordt voortgezet, doch waarop thans reeds de aandacht dient gevestigd.

Van de laatste der beide conferentiën zegt hij:

Een voorrecht was het, dat er van stonde aan nadruk op werd gelegd, dat bij *eenheid in Confessie en kerkorde, in onderwerping aan het souvereine Woord Gods*, vereeniging een eisch is *van Godswege*.

Van daarult werden nu de geschilpunten onder de oogen gezien en beiderzijds soms scherp geformuleerd. Onzerzijds werd al dadelijk verklaard, dat wij nog stonden op het standpunt, in 1834 ingenomen. Dat we daarvan tot geen prijs mochten of zouden afwijken en dat de acte van Afscheiding of Wederkeering door ons bleef gehandhaafd. Generzijds kwam duidelijk uit, dat men het standpunt van »doleantie" niet kon opgeven.

Doch ook nu kwam het mij voor, en vergis ik mij niet dan werd dat schier algemeen gevoeld, dat die elkander niet uitsluiten.

»De scheiding van 1834" en »de doleantie van 1886" staan niet tegenover elkander. Ware het een doleantie bij de Herv. kerkbesturen, ons oordeel zou anders zijn. Maar nu het bloot een doleantie is bij de Overheid, over rechtskrenking, gaat ze niet tegen »de scheiding van 1834" in. Het verschil in dezen treedt eerst in met 1839 voor sommige of zoo ge wilt vele gemeenten, en met 1869 voor de gezamenlijke gemeenten. Met het beginsel der scheiding heeft dus de doleantie, zooals die thans nog door »de Doleerenden" gehandhaafd wordt, niets te maken. »De scheiding" heeft in den beginne, ja lang gedoleerd en eerst later bij de staatsrechterlijke erkenning »de doleantie" als van zelve in de rechtssfeer van den staat maar, blijkens »de stemmen der historie", niet in het gemoed laten varen.

Dit is bijna geheel juist uitgedrukt.

Dan gaat hij voort:

Als van zelve was ook te dezer Conferentie de wederzijdsche verhouding tot Herv. kerk, Herv. kerkgenootschap en Herv. kerkbestuur hoofdonderwerp van debat.

Het komt mij voor, dat gebrek aan helderheid omtrent die drie begrippen meermalen aanleiding tot misverstand heeft gegeven. Inzonderheid geldt dit van het eerstgenoemde begrip.

Dat zij zoowel als wij met het Herv. bestuur en het Herv. Genootschap gebroken hebben, daarover kan nauwelijks meer verschil zijn. Maar als het aan *de Herv. kerk* toekomt, dan begint de spraakverwarring. De acte van Ulrum spreekt naast afscheiding van het Herv. kerkbestuur ook van afscheiding van de Herv. kerk als een valsche kerk. Maar al spoedig verklaart de kerkeraad van Ulrum zich nader, dat hij daaronder verstaat, »de Synodale kerk" of »de tegenwoordige Synodale Hervormde of liberale kerk". Wij hebben ons niet gescheiden, voegt hij er bij, van de »ware Geref. kerk en van de ware Gereformeerden".

In welken zin hier sprake is van de Herv. kerk of Synodale kerk in onderscheiding van de ware Geref. kerk is vrij duidelijk. Herv. kerk wordt hier genomen in den zin zooals ze later door Minister Van Bosse werd omschreven »ik ken," zeide Z Ex. op een desbetreffende vraag van Groen van Prinsterer, »ik ken geen andere Herv. kerk dan dat lichaam, dat vertegenwoordigd wordt door de Synode, benoemd volgens het reglement, dat laatstelijk is vastgesteld."

Van die kerk, van dat Synodaal lichaam nu hebben we ons afgescheiden om ons als Geref. kerk te kunnen openbaren. Met die kerk hebben de Doleerenden gebroken, om als Geref. kerk op te treden. — Maar vat men Herv. kerk op sinoniem met de ware oude Geref. kerk, gelijk die kenbaar is aan belijdenis en kerkenorde, en zooals die voortleeft in de Geref. zonen dier Geref. vaderen, dan zeggen we wederzijds: van deze kerk hebben we ons niet gescheiden, met haar hebben we niet gebroken, maar om ons als Geref. kerk, in den confessioneelen en historischen zin van het woord, te kunnen openbaren, hebben we de gemeenschap opgezegd met de Herv. kerk, zooals die vertegenwoordigd wordt door de Synode volgens het daar vigeerend reglement.

Dit kwam m. i. ook duidelijk uit op de Conferentie van 12 April, hoewel het ook reeds ter Vergadering van 10 April door Dr. Kuyper glashelder was uiteengezet.

Ook hier hebben we geen ernstige bedenking tegen.

Toch moet, dunkt ons, meer dan dusver geschiedde, nadruk op het feit gelegd, dat én in 1834 én in 1886 de kerkeraad, die óf reeds bestond óf krachtens het ambt der gelooviger optrad, de bestaande organisatie terzij gezet en de oude kerkenordening weer in heeft gevoerd.

Eerst zoo toch komt men het vermoeden te boven, alsof er nieuwe creatie had plaats gehad, en alsof door de wilkeurige daad van enkele personen deze of gene kerkenordening ware aangenomen.

Ook ons gevoelen blijft, dat alleen de gezamenlijke kerken van één belijdenis en één taal de kerkenordening kunnen vaststellen en regelen; en juist uit dien hoofde waren de ontkomene kerken niet vrij, om een nieuwe kerkenordening aan te nemen, maar herleefde eenvoudig de oude kerkenordening toen de organisatie van 1816 wegviel.

— —

Lezenswaard is ook wat de heer Ds. J. Bavinck over hetzelfde onderwerp schrijft:

De eerste en tweede uitgang hebben dan dit met elkander gemeen, dat zij beide een scheiding zijn van het Hervormde Kerkgenootschap, maar een scheiding, die in den grond niet anders is dan een wederkeering tot de aloude Gereformeerde Kerk in Nederland. En zijn ze hierin één, ook aan beide is eigen hetgeen door het woord »doleantie" wordt uitgedrukt. Doch hier is verscheidenheid. Niet de eerste, maar de tweede uitgang wordt met dit woord genoemd. Wel werden er onderscheidene uitdrukkingen van deze beweging gebezigd, maar van lieverlede is de naam van doleantie de vaststaande geworden, en is er geen twijfel aan, of zij zal onder deszen naam in de geschiedenis geboekt worden. Onze broeders doleerden niet alleen bij de Overheid in betrekking tot het publieke recht der kerken en de kerkelijke goederen, maar ook treurden zij er over dat het zoover niet het ongeloof en den zdval, mede door hunne schuld, in het Hervormde Kerkgenootschap gekomen was, dat zij met dat genootschap moesten breken, zoo zij niet ontrouw wilden worden aan den Koning der kerk en zijne zaak verloochenen. Zoo deden onze broeders en doen zij nog. Maar kan de doleantie, in dezen zin genomen, aan de eerste beweging wel ontregd worden? Wel hebben de vaders der Afscheiding, zoover ik weet, dit woord nooit op haar toegepast, maar dat zij dit hebben kunnen doen, lijdt geen twijfel. Of hebben zij niet geklaagd over het onrecht, hun van de zijde der Overheid aangedaan? Hebben zij ooit afstand gedaan van het recht op het bezit der kerkelijke goederen? Hebben zij niet leed gedragen over den diepen val van de weleer zoo bloeiende Kerk der Vaderen, biddende, dat God zich over haar moge ontfermen? Wie de geschiedenis raadpleegt, zal deszen trek der doleantie ook aan de eerste beweging ontdekken en tevens merken, dat hij nog jarenlang op het gelaat van enkele gemeenten zichtbaar was. Doch »Afscheiding" en »Doleantie", ik hoop ten slotte, dat het laatste woord in een niet ver verwijderd tijdstip nog slechts tot de geschiedenis zal behooren, gelijk het eerste dit reeds sinds eenige jaren gedaan heeft.

De eerste en tweede uitgang uit het Hervormd Kerkgenootschap zijn dan aan elkander verwant; zij vertoonen denzelfden familietrek. Er bestaat verscheidenheid; maar wie kan zich hierover verwonderen? Zien wij deze niet in alle werken Gods?

Zulke uitlatingen hebben o. i. daarom vooral hooge beteekenis, omdat er het trekken van het broederhart uit spreekt. Het is zoo goed steeds te doen uitkomen, dat beiderzijds de strijd tegen een zelfden vijand ging, uit een zelfde liefde voor de aloude kerk der vaderen geboren werd, en zich steeds gebonden wist aan een zelfden band in het Woord, en de daarop gegronde Belijdenis en de uit deze getrokken Kerkenordening.

— —

De *Boodschapper* zegt over de Conferentie van 10 April geheel in overeenstemming met onze beschouwing:

Eén dag van samenspreking over zoo ingrijpende en veel omvattende kerkelijke belangen als welke op de conferentiën van 10 en 12 dezer aan de orde gesteld werden, was blijkbaar veel te kort.

Dit moet vooral gevoeld zijn in de vergadering van 10 dezer, waarin zeven à achthonderd ambtsdragers bijeen waren en met uitzondering van Ds. Brummelkamp te Groningen alleen *verschil*punten tusschen ons en de Doleerenden en hun *bezwaren* tegen de vereeniging in het licht wenschten te stellen. Geen wonder, waarlijk, dat eenige andere broederen toen met den indruk naar huis gingen, dat men weinig gevorderd was, want zij hadden bijna uitsluitend het *tegen* hooren bepleiten. Hoe geheel anders ware wellicht die indruk geweest, als zich ook eens de meer sympathetische stemmen hadden kunnen doen hooren. Maar daarvoor was geen tijd. Toch vinden wij den afloop bevredigend. Het kon ook overigens geen kwaad, dat alle bedenkingen zoo helder mogelijk werden uitgesproken, want in het werkelijke leven doen zij zich toch voortdurend gelden. En eerst als men de bezwaren wederzijds goed kent, kan men met vrucht aan hare oplossing werken, en alzoo geen luchtige en vluchtige, maar een innige en blijvende vereeniging helpen voorbereiden.

Zij daarop dan voortaan aller streven gericht. Immers eenparig getuigen de verslaggevers, dat er niet het minste verschil werd geconstateerd, rakende de Heilige Schrift, de belijdenis of de kerkorde, en dat daaromtrent geen enkele wanklank is vernomen. Maar dan moet ook het plichtbesef van Gods wege meer en meer gaan dringen, als men waarlijk gevoelt, dat de vereeniging geen onbereikbaar ideaal is, doch op grond van eenheid in het belijden en in het kerkelijke leven *kan* verkregen worden. Want welke Christen zou er van doordrongen zijn, dat iets door den Heere gewild en geëischt is en het op degelijke, aanwijsbare gronden *kan* bereikt worden, en dan nog op den duur tegenstand bieden? Neen, wij hopen en vertrouwen, dat de Heilige Geest dit zal verhinderen, en het gewicht der zaak zoodanig in de gewetens doen post vatten, dat de broeders zich ten slotte zullen haasten om onder gemeenschappelijk dak te wonen, en met vereende kracht den strijd tegen de Christus vijandige wereldmachten voort te zetten.

Dit is en blijft de hoofdzaak: *Moet* het van Godswege of zijt ge van Godswege vrij om het te laten?

Tegen J. H. D(onner) in het *Christelijk Weekblad* merkt hetzelfde blad in een noot dit op:

In een artikel, voorkomende in het *Christelijk Weekblad* van Leiden e.o., dd. 21 dezer, en geteekend J.H.D. wordt gezegd, »dat de Chr. Gereformeerden" een op zichzelf staande, van het Herv. Kerkgenootschap afgescheidene kerkgemeenschap »werden, en dat de Doleerende broeders" wel de kerkelijke organisatie van 1816 verwierpen en tot de kerkenorde van 1618 terugkeerden, maar zich niet afscheidden van het Herv. Kerkgenootschap of van de Herv. Kerk omdat zij oordeelden, dat in de tegenwoordige Herv. kerk de vroegere Geref. kerk nog voortleeft.

Dat oordeel laten wij voor het oogenblik buiten beschouwing, maar wij vatten deze *tegenstelling* niet, en kunnen haar zoo min aan de Chr. Geref. als aan de Doleerende broeders toegeven. Want waarin bestaat toch de zichtbare Kerkgemeenschap anders, dan in de eerbiediging van de organisatie en de kerkenorde? Bijgevolg behoeven of *kunnen* de Doleerenden niets meer doen dan zij reeds gedaan *hebben* om *een besluit* en bestendig van de kerkgemeenschap met de »Hervormde" (als leden van het Genootschap) af te raken *als de gescheidenen van* 1834. Wij zien in geheel deze tegenstelling dan ook slechts een verschil in *termen*, uit de omstandigheden voortgekomen, doch volstrekt geen zakelijk verschil, waaraan zóó groot gewicht zou moeten gehecht, dat de vereeniging aller Gereformeerden er door verhinderd werd.

In zooverre dit zegt dat de kerken in Doleantie *uit* het Genootschap zijn, van onder de Besturen uit zijn, en noch met de Synodale organisatie noch met wat hieruit geboren wierd, iets meer te maken hebben, is dit juist.

— —

In een periodiek, maandelijksch geschrift, waarin Ds. De Gaay Fortman en Dr. Schot gelegenheid wenschen te openen, om allerlei over *dogmatische en historische theologie* aan de Gereformeerde beginselen te toetsen, zegt Dr. Schot in een critiek op de definitie die Dr. Gunning van het geloof gaf o. a. dit:

De door Dr. Gunning bedoelde *persoonlijke vrije samensluiting met den Persoon des Heeren* zal dan eerst gevonden kunnen worden bij den wedergeboren zondaar, bij de vernieuwde persoonlijkheid. Maar het *geloof*, het *vermogen* om persoonlijk gemeenschap met den Heere te hebben (en dat bij de wedergeboorte ontvangen werd) is dan reeds naar deszelfs *aard en wezen* aanwezig, *eer* persoonlijke gemeenschapsoefening met den Christus komt.

Hoe kan men dan zeggen: »Het is, naar zijn aard, »uitsluitend" persoonlijke, vrije samensluiting met den Persoon des Heeren"?

Het grootste en voornaamste wordt hierdoor omsluierd. Namelijk, dat in *het geloof* en het *geloven* alles begint en komt van God, nooit van den persoon des menschen. Van *het geloof* zegt Calvijn: »Wij wassen ineen met Christus door den geloove" (Efeze 4 : 15). Let wel op: »Wij wassen ineen", zooals de apostel zegt: »*Opwassen in Hem*, die het Hoofd is, namelijk Christus."

Maar dan staat de Christen IN een grond, *in Hem*, dan groeit de boom in Christus, gevoed door en uit Hem. Er is dus van de zijde des Heeren mededeeling van leven, van voedsel, om op te kunnen wassen. En deze mededeeling, deze gemeenschap is door *het geloof*. *De aard* van het geloof is dus niet *uitsluitend persoonlijke, vrije samensluiting* met den Persoon des Heeren, maar bestaat ook zeer zeker in de mogelijkheid, om passief Hem te ontvangen, zoodat het als een kanaal is, waarlangs Hij, de Christus, tot ons inkomt. Op het geloof werkt de Heilige Geest in, daarlangs komen ons toe de schatten van *leven en genade*, die in Christus voor de zijnen verborgen liggen.

Maar deze volheid wordt dan ook op verre na niet omvat in een formule, als Dr. Gunning in deze brochure van *het geloof* gat.

Zelfs doet deze formule, door haar eenzijdigheid, het essentieele van het GELOOF, naar mij voorkomt, uit het oog verliezen.

Hier is weinig tegen in te brengen. Maar wat zal het baten? Fichte zit Dr. Gunning in den weg, en zijn prachtigste en meest bezielde uiteenzettingen zijn niets dan Fichteaansche variatiën op Evangelischen tekst. Dat hij op een ander terrein meer aan Schelling voorkeur geeft, bewijst hier niets tegen. Zijn kosmologie en zijn ethische wereld zijn twee.

KUYPER.

Officieele Berichten uit de Ned. Geref. Kerken.

BROEK OP LANGENDIJK, 30 April. Op uitnoodiging van den kerkeraad der Chr. Ger. Gem. kwamen jl. Vrijdagavond de broeders kerkeraadsleden der Chr. Ger. Gem. en der Ned. Ger. Gem. (doleerende) ter broederlijke samenspreking bijeen in de consistorie der Chr. Ger. Gem. 't Was ons goed elkander te ontmoeten, met elkander te spreken, saam te zingen, saam te bidden. Over de noodzakelijkheid der vereeniging werd inzonderheid gesproken. Zij werd door al de broeders erkend als geëischt door Gods Woord, tot eer van God, tot heil der gemeente, tot bestrijding van des vijands macht. Het gebed werd het eerste en voornaamste middel genoemd om tot vereeniging te komen. Van beide zijden werd het ernstig voornemen uitgesproken om in 't openbaar en in 't verborgen deze zaak den Heere op te dragen. We gevoelden: we zijn één, we behooren ook te openbaren dat we 't zijn.

Geleid door de begeerte om weer saam te komen, werd eenparig besloten, om, D. V., op Hemelvaartsdag a. s. een vergadering, maar dan in breeder kring — van de mansleden der beide gemeenten n.l. — te houden.

Moge de Heere onzé Gód ook dan in ons midden zijn, onze gebeden verhooren en de samensprekingen zegenen, opdat zóó de weg gebaand worde tot vereeniging van hen, die één zijn.

Namens de broederen:
G. W. H. ESSELINK.

— —

VORDEN. Een viertal broederen, meerderjarige lidmaten der gemeente, hebben opnieuw in naam van een aantal anderen een schrijven gericht aan den kerkeraad, met verzoek de kerk van Vorden te willen vrijmaken van de organisatie van 1816 en weder te keeren tot de gehoorzaamheid aan Gods Woord, onder het uitsluitend gezag van Christus als den Koning zijner kerk. De kerkeraad heeft besloten den 7den Mei a. s. deze zaak in zijne vergadering te behandelen.

— —

VERBETERING.

De 5de resolutie, eerste serie, in het bijblad van de vorige week, leze men aldus:

»Wanneer de familieleden of naastbestaanden met bij machte zijn of in gebreke blijven, geschiedt de verzorging der armen in de Kerke Gods door de Diakenen.

Het inzamelen en beheeren der gaven en het uitdeelen geschiedt in gemeen overleg door hen persoonlijk.

Verwerpelijk is het, wanneer door andere ambtsdragers of particulieren gaven worden gevraagd, ontvangen en beheerd, ten behoeve van hen, die aan de plaatselijke zorgen der Diakonie zijn toevertrouwd."

Buitenland.

Engeland. Hulp bij den paus gezocht.

De hertog van Norfolk heeft een officieuse zending naar den paus gehad om hem te verzoeken het Engelsche ministerie te steunen in zijne pogingen tot beteugeling van Ierland. In een Duitsch blad heette deze zending in hoofdzaak mislukt, omdat de paus slechts beloofde, de Roomschen in Ierland te vermanen om wijs en gematigd te handelen, en de toezegging van hem niet te verkrijgen was, om krachtig tegen het revolutionair en misdadig drijven der zoogenaamde Iersche »vaderlanders" op te treden. Toch blijkt het van achteren, dat het Engelsch ministerie wel degelijk hulp bij den paus gevonden heeft ter bestrijding van het woelen van den bond der vaderlanders, die moord noch doodslag ontzien om Ierland van Engelsche overheersching vrij te maken.

Immers, het plan van den Ierschen volksleider Parnell om met geweld en list goedschiks en kwaadschiks Ierlands zelfstandigheid te verkrijgen en het stelsel van »boycotten" zijn door den paus in een openbaar schrijven afgekeurd. Of dit de Ieren ertoe brengen zal om voortaan alle revolutionair drijven te laten varen? Ons dunkt, weldra zal het wachtwoord gegeven worden: »De paus is meester in de kerk, maar in de politiek wenschen wij onze eigen gedragslijn te volgen." Dit is reeds meer dan eenmaal door de Iersche volksmenners als leus aangeheven, wanneer de paus hen met zijne vermaningen tenakwam. Doch zeker is het, dat de positie van het Engelsche ministerie tegenover de »maanlichters" versterkt is. De Iersche geestelijkheid zal nu niet meer zoo openlijk durven partij kiezen voor de mannen, die voor het plegen van misdaden niet terugdeinzen, om hunne plannen ten uitvoer te brengen; al blijft zij wellicht de zaak van Parnell bedektelijk steunen.

Jammerlijk is het echter om op te merken, hoe het ministerie van een Protestantsch land Romes hulp is gaan inroepen, teneinde een oproerig, maar toch ook een gedrukt volk eenigszins in den band te houden. Wie weet, of de paus niet beloofd heeft den Ieren de les te lezen, indien er weder een Engelsch gezant naar het Vaticaan gezonden wordt.

Immers, dit laatste is opnieuw ter sprake gebracht, nadat de hertog van Norfolk te Rome geweest is.

Den 22sten April verleende de paus een audientie aan den Lutherschen koning Oscar van Zweden en Noorwegen. De audientie duurde drie kwartier. De clericale bladen van Italië wisten te verhalen, dat, na afloop van het gesprek, »de paus den koning aan zijn hand tot den ingang der voorzaal geleidde. De koning, zichtbaar bewogen, omarmde den paus tweemaal op vorstelijke en hartelijke wijze. Het was een roerend en verheven schouwspel."

Al is dit laatste altemaal verzonnen, toch is het op audientie gaan van een Luthersch vorst bij het hoofd der Roomsche kerk een bedenkelijk teeken des tijds. Dit geslacht heeft de waarheden der Reformatie vergeten en verloochend; vorsten en staatslieden meenen tegen Gods Woord in te kunnen regeeren; de jammerlijke gevolgen der oordeelen Gods daarover blijven niet uit; en ziet, men is tegen wil en dank genoodzaakt steun bij Rome te zoeken.

Bismarck en Falck meenden tegen het recht in de Roomsche kerk te kunnen fnuiken, maar Falck, die niet buigen kon, moest als minister aftreden en Bismarck heeft een gang naar Canossa moeten doen, d. w. z. hij heeft den strijd opgegeven en de Roomsche kerk zoogoed als geheel onafhankelijk van den staat gemaakt.

Jarenlange onderdrukking van het Roomsche Ierland heeft daar een geslacht doen opgroeien, dat tot elken prijs van Engelsche overheersching verlost wil zijn; en het gevolg is geweest, dat Ierland Roomsch gebleven is en dat de Engelsche staatslieden Romes tusschenkomst meenen noodig te hebben, om de orde in Ierland te bewaren.

Men zal zien, dat het in Frankrijk denzelfden weg opgaat. Als de republiek gevallen is, zal hij, die als dictator optreedt, steun moeten zoeken bij den paus, of, indien de republiek blijft bestaan, zullen de Fransche staatslieden rekening met de Roomsche geestelijkheid gaan houden. Nu meent men nog, dat de meerderheid in het parlement aan het land de »leekenschool" kan opdringen; doch weldra zal men het tot zijn schade en schande ervaren, dat op den duur de vrijheid van conscientie niet kan worden aangerand, zonder dat het gezag, dat de overheid bij de gratie Gods uitoefent, daaronder schade lijdt of ten slotte geheel wordt terzijdegesteld.

Ach, dat men eens van mannen als prins Willem I en van Lodewijk van Nassau wilde gaan leeren, door wier invloed in de acte van de Unie van Utrecht art. 13 geschreven werd, »dat een yder particulier in zijn religie vrij zal moegen blijven, ende datmen nyemant ter cause van de religie zal moegen achterhaelen ofte ondersoucken, volgende die voorz. Pacificatie tot Ghendt gemaeckt."

Duitschland. De Evangelische kerk van de Pfalz heeft, hoe zonderling het ook klinkt, slechts belijdenis in naam. De liberale predikanten in dat deel van het Duitsche rijk verklaren met een zekeren trots, dat hun kerk geen belijdenis heeft. Het apostolicum (de 12 artikelen) wordt in sommige kerken op groote feestdagen en bij de herdenking der Reformatie voorgelezen, doch niet eens alle predikers doen dit, want het is aan hunne willekeur overgelaten om het al dan niet te doen.

De Augsburgsche confessie heeft de algemeene synode van 1853 wel aangenomen als de belijdenis der kerk, doch bij de bevestiging van een predikant wordt niet de minste toespeling erop gemaakt, dat de prediker aan die belijdenis gebonden is. De catechismus voor het onderwijs der jeugd is verwaterd.

Hoe diep deze kerk gezonken is, blijkt uit het besluit, genomen door de algemeene synode omtrent het ter aarde bestellen van zelfmoordenaars, een besluit, bekrachtigd door de hoogere regeering. Daarin wordt het woord zelfmoordenaar stelselmatig vermeden, en is het volgende voorgeschreven:

»De geestelijke richt, waar het de gewoonte is, in het huis der bloedverwanten troostwoorden tot de verzamelde familie. Hij begeleidt het lijk ten grave, doet, na eenige woorden gesproken te hebben, het voor zelfmoordenaars voorgeschreven gebed met het Onze Vader, zegent het lijk in en laat dan den begrafenisstoet gaan, na den zegen uitgesproken te hebben.

Alle uitwendige plechtigheid is te vermijden, maar klokgelui en het zingen der schooljeugd moet plaats hebben op de gewone wijze, wanneer het de gewoonte is van een plaats en als het presbyterium er geen bezwaar in ziet!

De »Selbstentleibung" van iemand, die niet in 't bezit was van zijn verstandsvermogens, is enkel als een ongelukkig geval te beschouwen. Eene minderheid in de algemeene synode dreef de onbeschaamdheid zelfs zóóver, om voor te stellen dat men hen, die zichzelven moedwillig van het leven beroofd hadden, op dezelfde wijze zou te begraven hebben als dezulken, die een natuurlijken dood gestorven waren.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

Opgetrokken uit den kuil.

Wat dat zeggen wil, vrienden, kan alleen iemand recht verstaan, die zelf in den kuil gelegen heeft.

Op zekeren dag bevonden zich een aantal mannen in een kolenmijn, diep onder de aarde, waar het altijd nacht is, en de lampen nooit mogen uitgaan. Zij waren 's morgens in den put afgedaald, en hoopten er 's avonds weer uit op te klimmen. Maar dat zou niet gebeuren, ten minste niet met allen.

Want te midden van hun werk hoorden eensklaps verscheiden mannen een vreemd geluid. 't Was niet het tikken der hamerslagen; ook niet het rollen der kolenwagens of 't gekras der raderen. Neen, het was een geluid alsof er iets borrelde en bruischte. Een oogenblik nog en een forsche stem riep:

»Water! Mannen, bergt uw lijf! Vlucht!"

Nauwlijks waren de woorden uitgesproken, toen reeds het water van allen kant kwam opzetten. Gelijk meer gebeurt, was een verborgen stroom, uit de wateren onder de aarde, gebroken door den kolenwand. Met kracht drong hij voort. Weldra zou de geheele mijn overstroomd worden.

In wilde vlucht ijlden mannen en jongens naar den mond van den put; uit alle hoeken en gangen stroomden ze saam naar de opening, en gaven het teeken om hen haastig op te trekken. Het geschiedde. De raderen kraakten, en weldra stonden tal van mannen gereed aan den rand van den kuil. Doch toen men telde, toen, bleek helaas, dat er nog veertien in waren. Men riep en gaf teekens, doch vergeefs. Er kwam geen antwoord. Veertien mijnwerkers hadden de opening niet bijtijds kunnen bereiken. Wat zou er van hen worden?

Gelukkig — een paar uur later werd er weer van beneden een teeken gegeven. Snel ging het touw omhoog. Negen mannen waren gered.

»Waar zijn de anderen?" vroeg men hen angstig.

»Dat weten we niet," was 't antwoord.

»En is het water in heel de mijn?"

»Overal."

Een luid gejammer ging op onder de vrouwen en kinderen, die op het gerucht van het onheil uit het naaste dorp waren aangeloopen, om te zien hoe het stond men hun vaders of hun broeders onders de werklieden. Zoo waren er dan nog vijf in den kuil, vier mannen en een jongen. Zouden ze dood zijn?

De put was twee en negentig voet diep en 't was bijna onmogelijk dat zij, die er in waren gebleven, er nog het leven af zouden brengen.

»Is David er ook in?" vroegen verscheiden stemmen.

David was een knaap van vijftien of zestien jaar, bij heel het dorp bemind. Hij zorgde voor zijn moeder, die zelf niet werken kon, en was daarbij een godvreezende knaap, die aan zijn Schepper gedacht in de dagen zijner jongelingschap. Er waren trouwens onder de mijnwerkers niet weinige die den Heere kenden en dienden, sommige ook van hun jeugd af.

»David is er nog in", antwoordden de geredde mannen, »maar houdt u stil en vreest niet. Misschien zijn alle vijf nog te redden."

Het duurde niet lang of een aantal flinke mannen boden zich aan om te zien, of dat mogelijk was. In den put af te dalen was een gevaarlijk werk. Het kon hun leven kosten, niet alleen omdat het water hen bedreigde, maar ook zooveel andere gevaren van instortingen van de mijn, van het verstikkende gas, en wat niet al. Toch besloten zij het met des Heeren hulp te wagen.

Maar hoe zou het intusschen met de werklieden daar beneden gegaan zijn?

Zoodra het water begon te stroomen hadden ook zij zich gehaast naar den uitgang; maar de afstand was te groot. De stroom kwam hun te gemoet en zoo moesten zij terug.

Gelukkig werden hun schreden gericht naar een plek die hoog lag, zoodat het water, toen het zich in de gangen verspreidde, daar niet komen kon. Zij bespeurden dat de plek droog was en droog bleef, en bij het licht hunner lampen zagen zij, hoe van achteren het water hen afsloot, terwijl vóór hen een muur van kool was. De eenige redding — dat wisten zij — kon van die zijde komen. Maar hoe? De wand was een dertig ellen dik. Hoe zou men dien van buitenaf nog intijds kunnen doorboren?

Toen zij alle kansen nagegaan en berekend hadden, voelden de ongelukkige mannen hoe weinig hoop op redding hun overbleef. Zij waren levend begraven. Doch één geluk en een groot geluk hadden bijna allen. Zij wisten: we zijn in de hand des Heeren. Zoo knielden zij dan neêr, de mannen en de jongen, om te bidden en zich met lijf en ziel aan den Heere te bevelen, die wonderen doet en machtig is te verlossen wie op Hem betrouwen. Daarna rezen zij op en zongen te zamen de psalmen en liederen, die zij er vele kenden, en dat troostte en sterkte hen, ook te midden van het doodsgevaar.

(Wordt vervolgd).

AAN VRAGERS.

Onze vriend V. te S. — die voor voorraad heeft gezorgd — zal 't wel goed vinden, dat we niet alles op eens geven

Wat beduidt toch: »Spijkers op laag water zoeken?" vraagt hij. „Waarom zegt men dat?"

Het spreekwoord wil gemeenlijk zeggen: Oorzaken, beweegredenen, bewijzen, verontschuldigingen zoeken, waar ieder weet, dat ze niet te vinden zijn en dus om zich te redden, of wel om iets, schoon ongegrond, toch te kunnen volhouden. Zoo althans gebruikt men 't gemeenlijk.

Het komt mij voor, dat dit de oorsprong is van deze uitdrukking: Bij laag water, bij eb, gaat men veelal uit om allerlei zeedieren machtig te worden, die dan op 't zand voor 't grijpen zijn. Men zoekt schelpen, zeester-